

วัฒนธรรมศีล 5 กับความผาสุกของสังคมไทย Five Precepts Culture for the Peace of Thai Society

พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร, ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์,
โฆสิต คุ่มท้าว, มณฑิรา สะแกทอง, สงวน หล้าโพชนันท์*

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมศีล 5 คือ การประพฤติตนตามปกติ ทำทุกอย่างที่ควรจะทำไม่เดือดร้อน กระทบกระเทือน มีระเบียบทางกาย วาจา เป็นพื้นฐาน ไม่ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น หลักของศีล 5 ก็คือ การประพฤติชอบที่เป็นกุศล คือการไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา มี คือเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งการขโมย มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น เจตนางดเว้นจากการประพฤติดินในกาม เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นจากของมีนเมา วิธีการถือศีลทั้ง 3 อย่าง คือ สมาทานวิริติ และสัมปัตตวิริติ แสดงอาการรักษาศีล คือ ถ้ามีเจตนา จะรักษาศีลก็ใช้ความตั้งใจงดเว้น ส่วนสมุจเฉทวิริตินั้น แสดงถึงศีลของผู้ที่รักษาศีลจนใจเป็นปกติ ปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้นตามที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ เกิดจากการละเมิดศีล โดยการนำศีล 5 มาใช้ในการสร้างสันติสุขในสังคมไทยเริ่มที่การการพัฒนาดน โดยการควบคุมตนเองตามหลักศีล 5 สังคมที่มีสมาชิกประพฤติตนเบียดเบียนกัน มีความขัดแย้งกัน ยังมีผลเสียหายต่อสวัสดิภาพ ของตนเองและผู้อื่น โดยการฝึกให้ทุกคนรู้จักควบคุมตนตามหลักศีล 5 อย่างถูกต้องจะช่วยลดปัญหาต่างๆ เหล่านี้ลงได้ อีกทั้งยังจะช่วยสร้างสันติภาพขึ้นในสังคมไทยได้เป็นอย่างดีการสร้างสันติภาพ ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาคือการสร้างสันติภาพขึ้นในตนก่อน คือการฝึกหัดให้เกิดความสงบสุขขึ้นในตนเอง โดยการมีศีลอย่างน้อยก็มีศีล 5 ที่จะรักษาความเป็นปกติของตนไว้

คำสำคัญ: วัฒนธรรมศีล 5, ความผาสุกของสังคมไทย

* วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ABSTRACT

The culture of five precepts are to behave oneself as it is, not to bad conditions based on bodily and verbal actions, not violate oneself and others. This study is a qualitative study. Methods the study was conducted by means of descriptive. The study found that the five precepts is to behave normally do everything that should not trouble anxious. Regulation is not a fundamental physical, verbal harassment, and others of the five precepts is to behave like a charity. Physical abuse is not a word is deliberately refrained from killing animals. Deliberately refrained from taking things that are not owned by the symptoms of stealing a person's behavior or lifestyle without hurting property. And do not violate the rights of others. Deliberately refrain from sexual misconduct. Deliberately refrained from lying. Deliberately abstain from alcohol How Yom Kippur is the third Smetana indifference and the indifference Interview turvy. Symptoms precepts precepts, it is not intended to be a willingness to refrain. The extermination of indifference Show the precepts of those precepts that are typical problems that occur in society, as shown by the media. Caused by a violation of canon 5 canon used in building peace in Thailand at the start of their development. The self-regulation by the five precepts society whose members conduct themselves as persecuted. Conflict Also adversely affect the welfare of themselves and others by practicing self-control to anyone under the five precepts properly to reduce these down. It also helps build peace in Thailand, as well as peace building. By way of Buddhism is to create peace in their first. Is training to achieve peace in ourselves? By having the Sacrament at least five precepts to maintain its normal place.

Keywords: Five Precept Culture, Peace of Thai Society.

บทนำ

ศีล 5 ถือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทยมาก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ ซึ่งตัวศีลเองนอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ศีลยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วย (พระมหาวิมาน คมภิรปญฺโณ, 2555) ดังนั้น ศีลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมด เท่าที่จะช่วยทำสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปกิจการทั้งหลายของหมู่ชน ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม จึงสอดคล้องกับการที่ชีวิตด้านในที่เจริญงอกงามนั้น จะสะท้อนผลดีงามออกมาแก่ชีวิตด้านนอกคือเหมาะแก่การที่ทุกๆ คนจะพากันปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา โดยเฉพาะ จะได้สามารถฝึกจิตและปัญญาให้เจริญ เพื่อจะได้ประสบชีวิตที่มีความสุขแท้จริงพร้อมด้วยจิตใจที่เป็นอิสระผ่องใสเบิกบาน ในท่ามกลางสังคมและสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบร้อยร่มเย็นเป็นสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549) การรักษาศีลพื้นฐานหรือศีล 5 ซึ่งเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำ หรือหลักความประพฤติอย่างน้อยที่สุดในระดับศีลย่อมก่อให้เกิดความปกติเรียบร้อยดีงาม แก่ผู้ประพฤติ กระทั่งภาพรวมของสังคมย่อมเกิดความสงบเรียบร้อย ดังในสร้งคชาดกกล่าวถึงศีลไว้ดังนี้ “บุคคลใดในโลกนี้ สำรวมกาย วาจา ใจ ไม่ทำบาปกรรมอะไร ไม่พูดเหลวไหล เพราะเหตุแห่งตน บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่า ผู้มีศีล” (ขุ.ชา. (ไทย) 27/76/607). และในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้แสดงเกี่ยวกับศีลไว้ ดังนี้ “ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้งดเว้นจากปาณาติบาตเป็นต้นอยู่ก็ดีของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่ก็ดี ชื่อว่าศีล” (พระพุทธโฆสเถระ, 2548) เพราะเจตนารมณ์แห่งศีล 5 ย่อมเป็นหลักพื้นฐานในการควบคุมกาย วาจา อันจะส่งผลดีต่อตนเอง และสังคม

อันที่จริงศีล 5 นั้นมองในแง่พฤติกรรมก็ปรากฏชัดอยู่แล้วว่า เป็นหลักปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคล แต่ในแง่ผลกระทบนั้นการละเมิดศีล 5 มีผลเสียต่อส่วนรวมด้วย เช่น ทำให้ชุมชนวุ่นวายไร้ความสงบ แต่การอธิบายโทษของการละเมิดศีล 5 ที่ผ่านมาจะเน้นแต่ผลเสียที่เกิดขึ้นกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เช่น กรณีศีลข้อ 3 เท่านั้น (พระไพศาล วิสาโล, 2546) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติสากลของมนุษย์ผู้ปรารถนาความสงบสุข เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ เป็นพวกสืบเนื่องมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์ แต่เมื่อมนุษย์ยังอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนส่วนน้อย ปัญหาสังคมก็ไม่สู้มี หรือมีขึ้นก็เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่ยุ่งยาก และสามารถแก้ไขตกลงกันได้ ครั้นต่อมาเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนหมู่ใหญ่ ดังเช่นปัจจุบัน ปัญหาสังคมก็เกิดมากขึ้น และความยุ่งยากก็มีมากขึ้น (ธนิต อยู่โพธิ์, 2540) จนทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ ต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ขาดความสนใจเอาใจใส่ในด้านจิตใจ ขาดการยับยั้งชั่งใจไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจความต้องการ ยอมกระทำความผิดที่ร้ายแรงต่างๆ โดยไม่หวั่นเกรงต่อกฎหมายหรือความผิดใดๆ จะเห็นได้ว่า ศีล 5 นี้ เป็นหลัก

เบื้องต้นในพระพุทธศาสนาที่คนทั้งปวงรู้จักกันมาก เพราะเป็นประเพณีนิยมที่รับสืบทอดกันอยู่ในพิธีกรรมทางศาสนาเกือบทุกอย่าง คนไทยจะต้องเคยได้เห็นได้ยินพระให้ศีลมาตั้งแต่ยังเด็กๆ ยังไม่รู้ความหมาย แต่น่าพิจารณาว่า คนโดยมากมองเห็นความสำคัญของศีลเพียงไร หรือมีความเห็นในศีลอย่างไร เพราะข้อบัญญัติในศีลแตกต่างจากทางปฏิบัติของคนทั่วไปอยู่มากเกือบทุกข้อ ทั้งที่เป็นว่าผิด และเห็นว่าไม่ผิด

ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่าพบว่า ปัญหาหลักที่สำคัญต่อของบุคคลในสังคมนั้น ก็เนื่องมาจากคนมีศีลน้อยลง และคนไม่ให้ความสำคัญในการรักษาศีล เช่น ปัญหาและผลกระทบที่มีต่อสังคมไทยมากที่สุดในปัจจุบัน ก็คือ ปัญหาเรื่องสิ่งเสพติดในสังคมไทย โดยเฉพาะสุรา ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าสุราเมรัยของมีนเมานั้นเป็นสิ่งต้องห้าม โดยเห็นโทษว่าสุราเมรัย และของเมาเป็นโทษร้ายแก่สังคม ทั้งทางสุขภาพกายและจิต (พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินฺตอน), 2542) ซึ่งผลจากการสำรวจวิจัยในด้านการดื่มสุราพบว่า จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2555 พบว่ามีประชาชนอายุ 11 ปี ขึ้นไป ดื่มแอลกอฮอล์ถึง 18.61 ล้านคน ของประชากรทั้งหมด โดยชายวัยทำงาน อายุ 25-44 ปี ดื่มหนัก 7.84 ล้านคน และเยาวชนอายุระหว่าง 11-19 ปี ดื่มแอลกอฮอล์สูงถึง 1.06 ล้านคน และยังพบว่าสตรีมีแนวโน้มดื่มสุรามากขึ้นเช่นกัน และประชากรในภาคเหนือมีอัตราในการดื่มสุรา สูงถึงร้อยละ 23.9 ในการบริโภคสุราของประชาชนไทย (ทีมข่าวเศรษฐกิจ, 2545) ฉะนั้น คนไทยจึงเป็นนักดื่มสุราเป็นอันดับ 5 ของโลก และยังเป็นปัญหาในด้านสุขภาพที่สังคมไทยสร้างขึ้นมาเองโดยการสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ไม่ออกกำลังกาย รับประทานอาหารขยะ ทั้งที่เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะปัญหาบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถือเป็นปัจจัยที่สร้างความเสี่ยงต่อสุขภาพมาก และยังสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ และจากการรักษาพยาบาลอีกด้วย (ทีมข่าวเศรษฐกิจ, 2548) อีกด้านหนึ่ง สถิติการเมาแล้วถูกส่งคุมประพฤติเพิ่มขึ้นทุกปีจากประมาณ 11,000 ราย เพิ่มมากถึง 60,000 ราย (ทีมข่าวเศรษฐกิจ, 2548) ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากการละเมิดศีล 5 นั้นเอง แนวทางในการแก้ปัญหาคือการสร้างความตระหนักในศีล 5 และนำศีล 5 มาใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของศีล 5 ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการล่วงละเมิดศีล 5 ในสังคมไทยและมุมมองของสังคมไทยปัจจุบันที่มีต่อศีล 5
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการนำศีล 5 มาใช้ในการสร้างสันติสุขในสังคมไทย

วัฒนธรรมศีล 5 ในพระพุทธศาสนา

“ศีล” (Morality) ตามความหมายในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ ดังที่พระสารีบุตรได้กล่าวถึงศีลว่า “ศีล” หมายถึง การปฏิบัติของภิกษุที่มีความสำรวม ในโอวาทปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์ และโคจรเห็นภัยในโทษทั้งหลายแม้มีประมาณ เล็กน้อยสมათานอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ความสำรวม ความระวัง ความไม่ก้าวล่วง ใน สิกขาบททั้งหลาย ซึ่งหมายถึงการสำรวมกาย วาจา ใจ (ขุ.ปา. (ไทย) 30/92/20.) และ ในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ พระสารีบุตรก็ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “อริศัลสิกขา” เป็นฉนวน ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยความสำรวมในปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอาจารย์และโคจร เห็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้มีประมาณน้อย สมათาน ศึกษา อยู่ในสิกขาบททั้งหลาย ศีลชั้นทั้งหลาย ศีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่ตั้ง เป็นเบื้องต้น เป็นเครื่อง ประพฤติ ความสำรวม เป็นความระวัง เป็นปากเป็นประธาน แห่งความถึงพร้อมแห่งกุศลธรรม ทั้งหมด นี้เรียกว่า อริศัลสิกขา (ขุ.ม. (ไทย) 29/46/36.) ในขณะที่ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ให้ความหมายไว้ว่า ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคลผู้เว้นจากโทษ มีปาณาติบาตกัตติ ของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นศีล” (พระพุทธโฆษาจารย์, 2546) โดยที่นักวิชาการ พระพุทธศาสนาให้ความหมายว่า ศีล หมายถึง ความเป็นปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายความว่า ทำทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ แต่อยู่ในภาวะปกติ คือ ไม่เดือดร้อน ไม่กระวนกระวาย ไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใดๆ เกิดขึ้น โดยเนื้อความ ศีล หมายถึง ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติดุปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นมา ที่กาย ที่วาจา ศีล คือการปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่วาจา ให้เป็นกาย วาจาที่น่ายุ เมื่อเรามีศีลเป็นพื้นฐานแล้ว เราจึงจะมีจิตที่เป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลดีสมาธิก็ง่าย (พุทธทาสภิกขุ, 2539) ฉะนั้นสรุปความได้ว่าศีล 5 คือ การประพฤติตน ตามปกติทำทุกอย่างที่ควรจะทำไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย มีระเบียบทางกาย วาจาเป็น พื้นฐาน ไม่ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น

หลักการของศีล 5 ในเชิง negative

หลักการของศีล 5 หมายถึง ความสำรวมทางกายวาจา หรือแปลว่า ลักษณะความเป็น ปกติ คือ การไม่ประพฤติผิดทางกาย และวาจา เป็นความมีระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมประพฤติทางกายของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่ง อันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างจาก ความชั่วร้ายทั้งหลาย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตาม อารมณ์ใจ ความขัดแย้ง และลักลั่นก็จะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนก็ยิ่งมากเรื่อง ไม่มีความสุข การ

งานที่ทำก็จะเสียผล คือ จึงมีฐานะเป็นวินัยสำหรับทุกคน เพื่อไต่เต้าไปหาความดีงามสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือ เป็นรากฐานของสมาธิ และปัญญา ดังนั้น หลักของศีล 5 ก็คือ การประพฤติชอบที่เป็นกุศล คือการไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา มีดังต่อไปนี้ คือ (พระเทพปริยัติเมธี, ม.ป.ป.)

1) ปาณาติบาต เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของตน โดยไม่เบียดเบียนชีวิตร่างกายของผู้อื่นสัตว์อื่น แต่เป็นผู้มีใจประกอบด้วยความเมตตา กรุณา มีความรักความหวังดีต่อกันเป็นพื้นฐาน

2) อทินนาทานา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ด้วยอาการแห่งการขโมย มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ด้วยการลักขโมย เป็นต้น แต่เป็นการดำเนินชีวิตโดยสุจริตยุติธรรม หาเลี้ยงชีพโดยชอบ เรียกว่า สัมมาอาชีวะ

3) กาเมสุ มิจฉาราวา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการประพฤติดนินทา ซึ่งเป็นความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตของตน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ไม่ละเมิดสิทธิ์ในบุคคลผู้เป็นที่รักของผู้อื่น รวมทั้งไม่ผิดประเวณีทางเพศไม่ประพฤตินอกใจคู่ครองของตนเอง มีใจมั่นคงในคู่ครองของตน สามารถควบคุมอารมณ์เรื่องเพศได้

4) มุสาวาทา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ คือ มีความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาที่เป็นเท็จหลอกลวงอันเป็นสาเหตุ ตัดรอน หรือทำลายประโยชน์ของผู้อื่น แต่มีความซื่อสัตย์ มีสัจจะ รักษาสัจจะ พูดแต่คำจริง คำมีประโยชน์คำสมานฉันท์ สามัคคี เป็นต้น

5) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวมณี หมายถึง เจตนางดเว้นจากของมีนเมาคือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนตนเอง ด้วยการดื่ม การสูบ ฉีด สิ่งที่เป็นพิษให้โทษแก่ร่างกาย คือเป็นยาเสพติดทุกประเภท อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทพลาดพลั้ง เกิดความมัวเมาเสียสติ สัมปชัญญะ และทำให้เสียคุณภาพความเป็นคน แต่มีสติระวังตัวมิให้ติดสิ่งเสพติดเหล่านั้นๆ ทั้งสามารถควบคุมจิตใจ ควบคุมอารมณ์ มิให้ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติดทั้งหลายด้วย (ไสว มาลาทอง, 2542)

หลักการของศีล 5 ในเชิง positive

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงหลักการของศีล 5 ในเชิง positive ไว้ในหลักเบญจธรรม คือ

1) เมตตาและกรุณา คือ มีความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุข ความเจริญ และ

ความสงสารคิดให้พันทุกข์

2) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต

3) กามสังวร คือ ความสังวรในกาม ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตน ในทางกามารมณ์ไม่ให้หลงในรูป รส กลิ่น เสียง รส และสัมผัส

4) สัจจะ คือ ความซื่อตรง

5) สติสัมปชัญญะ คือ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สีกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประสาท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558)

วิธีการถือศีล 5

การถือศีล 5 คือการเจตนางดเว้นจากการทำชั่ว 5 ประการ มีปาณาติปาต อทินนาทาน กาเมสุ มิจฉาจาร เป็นต้น การรักษาศีล 5 จึงมีหลักเกณฑ์อยู่ที่เจตนาหรือความตั้งใจในการรักษา หรือการสำรวมระวัง คอยปิดกั้นหลักเว้นไม่ให้ความชั่วทั้งกายและวาจาเกิดขึ้นที่เรียกว่า “เวรมณี” หรือ “วิริติ” ซึ่งแปลว่า “เจตนาเป็นเครื่องงดเว้น” คือ ความตั้งใจรักษาศีลนั่นเอง การรักษาศีล 5 มี 3 วิธี คือ (ชุดิพันธุ์ หาญประสิทธิ์คำ, 2556)

1) สมาทานวิริติ ได้แก่ ความตั้งใจงดเว้นเพราะสมาทานศีลไว้ คือกิริยาที่รับข้อปฏิบัติมาถือหรือปฏิบัติตาม เช่น สมาทานศีล คือ รับเอาศีลมาปฏิบัติ เป็นต้น สมาทานวิริติ แปลว่า งดเว้นเพราะศีลที่ตนรับหรือสมาทานไว้ หมายความว่า ได้ตั้งใจไว้ก่อนโดยเปล่งวาจาขอสมาทานจากพระสงฆ์ หรือผู้ทรงศีลเป็นข้อๆ หรือสมาทานด้วยตนเองก็ได้ว่าจะรักษาศีลแล้วงดเว้นตามที่สมาทานนั้น เมื่อพบเหตุการณ์ที่ชักชวนให้ล่วงละเมิดศีล ก็ไม่ล่วงละเมิดเพราะถือว่าตนได้สมาทานศีลไว้แล้วจะล่วงละเมิด ก็รู้สึกเสียดายศีลกลัวศีลจะขาด ด้วยคำนึงถึงศีลที่ตนได้สมาทานไว้

2) สัมปัตตวิริติ ได้แก่ ความตั้งใจงดเว้นเรื่องที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า หมายความว่า เดิมไม่ได้ตั้งใจรักษาศีล ไม่ได้สมาทานศีล แต่เมื่อพบเหตุที่ตนจะล่วงละเมิดศีลจึงคิดงดเว้นขึ้นในขณะนั้นด้วยคิดว่า การกระทำเช่นนี้ไม่สมควร เช่น เมื่อมีช่องทางที่จะไม่โกงบุคคลอื่นก็ไม่โกง ดังมีปรากฏในอรรถกถาธรรมสังคณวิริติ

3) สมุจเฉทวิริติ ได้แก่ ความตั้งใจงดเว้นโดยเด็ดขาด หมายถึง การงดเว้นความชั่วของพระอริยบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไปอันประกอบด้วยอริยมรรค สามารถจัดกิเลสที่เป็นต้นเหตุแห่งความชั่วได้ ไม่ยอมล่วงละเมิดศีล หรือแม้แต่ความคิดที่จะล่วงละเมิด

วิธีการถือศีลทั้ง 3 อย่าง คือ สมาทานวิริติ และสัมปัตตวิริติ แสดงอาการรักษาศีล คือ ถ้ามีเจตนาจะรักษาศีลก็ใช้ความตั้งใจงดเว้น ส่วนสมุจเฉทวิรินั้น แสดงถึงศีลของ

ผู้ที่รักษาศีล จนใจเป็นปกติ เห็นโทษของการผิดศีล จึงไม่มีทางจะผิดศีลด้วยตนเอง เพราะประพฤติกรรมปฏิบัติจนเป็นปกติวิสัย ผู้ใดวิรัติ 3 อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นก็มีศีล เมื่อใจมีวิรัติขึ้นก็มีศีลขึ้นมาทันที ไม่ว่าจะคิดหรือตั้งใจโดยรับมาจากพระสงฆ์ หรือจะตั้งใจด้วยตนเอง

คุณค่าของศีล 5

คุณค่าของศีล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ

- 1) เป็นเครื่องมือละกิเลส
- 2) เป็นที่ตั้งและบ่อเกิดของความสุข
- 3) ทำให้ปัญญาบริสุทธ์
- 4) ทำให้สมาธิ ปัญญา และมรรคผลเกิดขึ้น

คุณค่าของศีล 5 ของนักวิชาการพระพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศีล 5 ว่าศีลสิกขาบทกับการปฏิบัติตนต่อสภาพแวดล้อมว่า ส่วนการฝึกศีล คือ การใช้ตา หู จมูก ลิ้น กายของเราใช้อย่างไรได้ผลดี ไม่เกิดโทษแก่ชีวิตทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งศีลในแง่นี้เราไม่ค่อยได้พูดถึงเราจะใช้ตาอย่างไรจึงจะเกิดผลดีแก่ชีวิต เราควรจะดูอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ รายการโทรทัศน์แบบไหนควรดูไม่ควรดู แล้วดูแบบไหนจึงจะได้ประโยชน์ แม้รายการอย่างเดียวกัน วยต่างกันให้ผลต่างกัน ดูอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์แก่ชีวิต เลือกดูและดูเป็น ฟังต้องเลือกฟังและฟังเป็น ซึ่งการฝึกในเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2535) ในขณะที่พระอุบล กตปุณโย ได้กล่าวว่า ศีลเป็นระบบควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา ให้มีความเรียบร้อยงดงามอยู่ในระเบียบแบบแผน และเป็นระบบฝึกฝนอบรมกาย วาจา และอาชีวะ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเป็นพื้นฐานของการฝึกฝนอบรมจิตและปัญญา ดังนั้น ศีล 5 จึงมีความจำเป็นต่อสังคมมากเป็นหลักเบื้องต้นให้มนุษย์ตั้งอยู่ในคุณธรรมเมื่อประพฤติจนเป็นปกตินิสัยแล้ว ย่อมปฏิบัติธรรมระดับสูงยิ่งขึ้น ถ้าสังคมปราศจากศีล จะมากไปด้วยทุกข์และเวรภัยจะไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความหวาดระแวงวิตกกังวล จะประกอบกิจการอย่างใดก็จะมีแต่ความกลัว เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่จะพัฒนาคุณภาพจิตและสมรรถภาพทางปัญญาก็คงยากที่จะให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ทางสังคมได้ ปัญหาต่างๆ แก้ไขได้ด้วยการพัฒนาบุคคลให้ประพฤติอยู่ในศีล 5 อยู่เนืองนิตย์ เพราะย่อมก่อให้เกิดคุณค่า คือ เป็นผู้อาจหาญแก่กล้าในการเข้าห่มุ่คณะเป็นผู้มีชื่อเสียงเกียรติคุณ เป็นผู้มิดีรภาพมาก สามารถสร้างฐานะให้มั่นคง

ศีล จึงจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ทั้งของตนและคนหมู่มาก เป็นการฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรม เพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี ด้วยการไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม และสิ่งแวดล้อม ฝึกฝนอบรมกายวาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษก่อคุณประโยชน์ให้สิ่งที่ควรกระทำ และไม่ควรถูกกล่าว คือ

1) ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่ดีอยู่ดีแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่พึงปรารถนาโดยลำดับ จนถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต

2) ทำให้สมาชิกในสังคม หรือชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบเรียบร้อยสมาชิกต่างดำรงอยู่ด้วยดี และมุ่งปฏิบัติกิจของตนโดยสะดวก

3) ฝึกหัดขัดเกลาตนเองทำให้กิเลสเบาบางลง ด้วยการควบคุมยับยั้งสังวร ปรปักษ์การแสดงออกทางกาย วาจา ให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่ที่ดีอยู่ดี และการอยู่ร่วมกันด้วยดี อันเป็นขั้นต้นของการพัฒนาชีวิตของตนให้พร้อมที่จะเป็นที่ยอมรับของกุลศรัทธาทั้งหลาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นบทบาทอันสำคัญทั้งในแง่ที่มีต่อผู้ประพฤติกุศลและต่อสังคม

จึงสรุปได้ว่าคุณค่าของศีล 5 คือเป็นเครื่องมือละกิเลส เป็นที่ตั้งและบ่อเกิดแห่งความดี ก่อให้เกิดสมาธิ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม เพราะศีลเป็นข้อปฏิบัติเป็นเครื่องพยุคนให้พ้นจากภาวะที่ต่ำทราม ทำให้เกิดความปกติทางกายและวาจา ไม่ถูกกิเลสครอบงำ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เรียกว่า บุคคลใช้อินทรีย์เป็น ศีลสิกขา จึงเริ่มต้นที่นี่ ศีลจึงมีความสำคัญมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ สังคมและประเทศชาติ ให้เป็นไปในทางที่ดีตามทำนองคลองธรรมและกฎหมาย เหมือนข้าวปลาอาหารย่อมมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อร่างกายเช่นเดียวกัน แต่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันละเลยใช้อินทรีย์ไม่เป็นรู้แล้วแต่ไม่ทำตามความรู้นั้น ไม่เห็นไม่เข้าใจความสำคัญของศีล หรือไม่ก็ถือปฏิบัติอย่างหลงผิด ปฏิบัติศีลเพียงแค่ทำตามๆ กันมา ตามจารีตประเพณีเท่านั้นจึงก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้นได้ง่าย

ปัญหาการล่วงละเมิดศีลในสังคมไทย

คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยยุคปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีศีล 5 เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน หรือเป็นฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาศีล 5 จึงเป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจนที่สามารถยืนยันถึงความเป็นชาวพุทธ ซึ่งชาวพุทธรู้จักและคุ้นเคย หรือได้ยินได้ฟังอยู่เป็นประจำ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ความรู้ ความเข้าใจดังกล่าว หาได้มีความเป็นจริงอย่างสมบูรณ์ไม่ เพราะการที่จะให้ชาวพุทธอธิบายขยายความเรื่องศีล 5 ให้ฟัง ก็นับว่าหาคนทำเช่นนั้นได้ยาก หรือแม้แต่จะหาคนผู้ที่ปฏิบัติตามหลักศีล 5 ให้ครบถ้วนบริบูรณ์ก็หาแทบจะไม่มี

ได้เหมือนกัน การที่กล่าวเช่นนั้น เราสามารถศึกษาได้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ยุคปัจจุบันในแต่ละวันเราจะพบเห็นข่าวตามสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ที่ลงข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมต่างๆ เช่น การฆาตกรรม ปล้น ฆ่า ช่มชู้ ฉกชิงวิ่งราว ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น ข่าวหญิงขายเป็นซู้กัน ข่าวโสเภณี และค้ายาเสพติด ก็มีปรากฏให้เห็นกันเป็นประจำ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวถือเป็นการละเมิดศีล 5 ซึ่งเกิดจากประชาชนโดยทั่วไปในสังคมไทย ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีล 5 อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าศีล 5 บางคนคิดว่า เป็นหลักการง่ายๆ แต่อย่าลืมว่าการจดจำเรื่องศีล 5 ได้ดีด้วยสมอง กับการปฏิบัติตนตามศีล 5 ได้ดีนั้นเป็นคนละเรื่องกัน (ชุดิพันธุ์ หาญประสิทธิ์คำ, 2556)

มุมมองของสังคมไทยปัจจุบันที่มีต่อศีล 5

มุมมองของสังคมไทยปัจจุบันที่มีต่อศีล 5 มีดังต่อไปนี้

1. คนในสังคมส่วนหนึ่งมองว่า ศีล 5 เป็นเรื่องง่าย ทำให้การชวนชวนที่จะรักษาศีลจากใจมีน้อย ความสำคัญของศีลจึงดูต้อยกว่าองค์ธรรมอื่น คนส่วนใหญ่จะเห็นว่าศีลเป็นทางผ่านไปสู่อธรรมหมวดอื่นที่มีอนุภาพเหนือกว่า เช่น เห็นว่าศีลสำคัญสู่การก้าวหน้าหรือการปฏิบัติเจริญสมาธิไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันอันสืบของศีลก็ไม่ใช่เป็นรูปธรรมเหมือนการให้ทาน ศีลเป็นเพียงแค่ข้อกำหนดจากภายนอก จึงไม่เกี่ยวข้องกับปัญญา การมองอย่างแยกส่วนเหล่านี้ทำให้ความเข้าใจผิดยิ่งทวีคูณ และศีลก็กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญน้อยลงไปเรื่อยๆ ในอนาคตตามความเป็นจริงศีลเป็นด้านสำคัญที่จะกำจัดกิเลสเรื่องหยาบๆ ที่แสดงออกทางกายเมื่อไม่ประพฤติชั่วทางกายแล้ว ทางใจก็จะสามารถประพฤติได้ง่าย ดังนั้น หากไม่ผ่านในเรื่องศีลอย่าหวังว่าสมาธิและปัญญาจะเกิดได้

2. คนส่วนใหญ่มองว่า รับศีลเหมือนกับรับคำของพระภิกษุ ถ้าละเมิดหรือรักษาไว้ไม่ได้ก็เท่ากับทำผิดต่อพระคุณเจ้า เมื่อทำผิดวิธีแก้ไขก็คือหาโอกาสรับศีลใหม่เป็นอย่างนี้เรื่อยไป ทำได้บ้างไม่ได้บ้าง ถ้าทำได้ก็ถือว่าตนได้ดีเพราะไม่เสียคำพูด ถ้าทำไม่ได้ก็เป็นชาวพุทธไม่ดีเพราะไม่นับถือพระ คุณค่าของศีลจึงถูกตัดสินจากปัจจัยภายนอกมาโดยตลอด สำคัญที่สุด ศีล ไม่ใช่วัตถุสิ่งของ จึงให้กันไม่ได้ แลกเปลี่ยนกันไม่ได้ หยิบยืมกันไม่ได้ ศีลเป็นนามธรรมที่ใครจะมาทำแทนกันไม่ได้ ต้องปฏิบัติเองรักษาเองเท่านั้น นี่คือหลักอันแท้จริงของศาสนาพุทธ ในขณะเดียวกันการสมทานศีลกันบ่อยๆ กล่าวกันซ้ำซากตามประเพณี แต่ไม่ได้รักษาไม่ปฏิบัติศีลนั้นก็ถือว่ามามีคุณค่าไปปกป้องรักษาผู้ขอได้ เปรียบเสมือนนกแก้ว นกขุนทอง ที่เพียงแต่พูดได้ แต่ไม่รู้ภาษา ไม่เข้าใจความหมายอะไร

3. คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า ศีล 5 เป็นข้อห้าม ทำนั้นทำนี้ไม่ได้เพราะบาป เราเอาบาปเป็นตัวตั้งเพื่อห้ามตนเองไม่ให้ทำชั่ว เป็นการเอาบาปมาขู่ให้คนกลัวเลยต้องทำดีเหมือนเป็นการ

ถูกบังคับ บางคนจึงไม่यरกรักราศีล 5 ตามความเป็นจริงศีล 5 เป็นเรื่องของความตั้งใจ ละเว้นจากความชั่ว ไม่ใช่ความละอายหรือเกรงกลัวต่อความชั่ว แต่เป็นเพราะตั้งใจละเว้นชั่ว ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นโดยใช้ปัญญาไตร่ตรองรอบด้านด้วยความบริสุทธิ์ทางด้านจิตใจ และความตั้งใจนั้น ย่อมนำชีวิตไปสู่ความเป็นปกติเรียบง่าย และไม่เป็นภัย เป็นความสุขที่เย็นกายสบายใจ ปล่อยวางความยึดติดและเป็นนายตัวเอง

4. คนส่วนใหญ่เชื่อว่าอานิสงส์ของศีล 5 เลื่อนลอย ไม่มีใครรับรองผลได้ด้วยว่ามีอานิสงส์จริงหรือเปล่า และศีลเป็นเรื่องยาก มีอุปสรรคมากมาย เวลารักษาศีลไม่มีใครรู้ ไม่มีใครสนใจ สู้ทำทานไม่ได้ถ้าเราให้เงินคนยากจน แม้จะรู้ว่าบุญอยู่ตรงไหน แต่อย่างน้อยที่เห็นชัดๆ ก็คือได้รับการสรรเสริญ คนอื่นเห็นเราเป็นคนดี เราจึงมีค่าในสายตาคนอื่นตามความเป็นจริงศีล 5 เป็นเรื่องของ การทำความสะอาดใจตน ก็เลสอยู่ได้ยากถ้าปณิธานในการรับและรักษาศีลเข้มแข็ง ผลลัพธ์ที่ได้จึงประณีต ละเอียด และเป็นสันติสุข คนที่ตั้งใจรักษาศีล 5 ไม่สามารถหลอกตนเองได้ เพราะใจรับและเสพความรู้สึกอยู่ตลอด ความสุขของคนเกิดจากการที่เขาเป็นคนกล้าทำ กล้ารับ และกล้าเผชิญกับความจริง ถ้าเบียดเบียนใครเขามา จะทำให้จิตเป็นสุขยอมทำไม่ได้ แต่ถ้ามุ่งมั่นละเว้นการเบียดเบียน จะทำให้จิตเป็นทุกข์ก็ทำไม่ได้ เพราะธรรมชาติดำเนินของมันเป็นอย่างนั้น เหตุที่หลายคนคิดว่าอานิสงส์ของศีลเลื่อนลอย เป็นเพราะบ่อยครั้งจิตเราไม่ละเอียดอ่อนพอ ที่จะสัมผัสความสุขอันเกิดจากศีล และบ่อยครั้งเราก็อยากให้ผลลัพธ์ของความดีเป็นแบบที่เราต้องการให้เป็นเท่านั้น

5. ชาวพุทธส่วนใหญ่คิดว่าจะรับศีลต้องรับอย่างน้อยห้าข้อขึ้นไป ความเชื่อนี้เกิดจากความเคยชิน ที่ชาวพุทธรับศีลจากพระภิกษุ ไปวัดแต่ละที่ ต้องสมาทานศีล 5 ข้อหลายคนเลยเข้าใจว่ารับศีลขั้นต่ำจะต้องห้าข้อ มากกว่าได้แต่น้อยกว่าไม่ได้ จึงทำให้บางคนคิดว่าเป็นเรื่องยาก เพราะเงื่อนไขของชีวิตไม่เอื้ออำนวย และไม่สะดวกที่จะไปวัดเพื่อขอรับศีลจากพระบ่อยๆ ในทางพระพุทธศาสนาการรับศีล 5 นั้น บุคคลจะสมาทาน (รับ) จากพระโดยตรงหรือตั้งใจปฏิบัติตามด้วยตนเองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบเปลือกนอกเสมอไป ถึงอย่างไรสาระของศีล 5 ก็ยังอยู่ที่ความตั้งใจงดเว้นการเบียดเบียนทำลายเป็นหลัก สำหรับการรักษาศีล 5 นั้นไม่มีข้อปฏิบัติตรงไหนที่บังคับว่าบุคคลต้องรับศีลอย่างน้อยห้าข้อขึ้นไป ศีลเป็นข้อฝึกฝนที่เราสามารถปฏิบัติไปตามจริต ค่อยเป็นค่อยไป อาจรับศีลเพียงข้อเดียวมาฝึกฝนก่อน จนมั่นใจแล้วค่อยเพิ่มข้ออื่นเข้ามา เริ่มต้นเราอาจแค่ตั้งสัจจะกับตนเองว่าจะไม่ขอเบียดเบียนใครทางวาจา การถือสัจจะนั้นก็คือความตั้งใจงดเว้นมุสาวาท เป็นการรับศีลข้อที่สี่มาฝึกฝน จากนั้นเมื่อเห็นความดีของศีลข้อนี้เราอาจขยายขอบเขตของศีล เป็นการไม่เบียดเบียนทรัพย์สินตนเองและชีวิต (ร่างกายกับจิตใจ) คนอื่นโดยลำดับ เพราะศีลไม่ใช่ข้อห้ามแบบเผด็จการจึงสามารถยืดหยุ่นตามอุปนิสัย และความสามารถของแต่ละบุคคลได้ บางคนสงสัยว่าคนที่

นับถือศาสนาอื่นเขาปฏิบัติตนโดยการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ถือว่าเป็นการรักษาศีล 5 หรือไม่ ผู้วิจัยถือว่าเป็นการรักษาศีล 5 โดยอัตโนมัติ เพราะศีล 5 เป็นจริยธรรมสากลที่มีอยู่ในทุกศาสนา และคนที่ปฏิบัติศีล 5 นั้นขอเพียงมีความตั้งใจ ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ยึดหลักเอาใจเขามาใส่ใจเราก็ถือได้ว่าคนนั้นได้รักษาศีล 5 อย่างยั่งยืน (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2548)

6. คนส่วนใหญ่คิดว่าขอบเขตของศีลเป็นเรื่องตึง หรือยุ่งยากเกินไป ทำให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมบริโภคนิยมในปัจจุบันไม่ได้ ทำให้โอกาสที่บุคคลจะรักษาศีลแม้เพียงห้าข้อพื้นฐานนี้บริสุทธิ์ก็ทำไม่ได้ ส่วนใหญ่เราผิดศีลในแง่มนุสส โง่เขลา มนุษย์หนึ่งทั้งสี่ เรียกว่าแม้ศีลไม่ขาดแต่ทุกคนก็ทำศีลต่างพร้อยอยู่เป็นประจำ ซึ่งการกล่าวเช่นนี้บ่อยครั้งเป็นการกล่าวที่เกิดจากการปรุงแต่ง ตัวกู ของกู แล้ว เพราะเรายังอยากจะใช้ชีวิตย่อหย่อน ยังอยากจะเบียดเบียนคนอื่นอยู่บ้างในบางอารมณ์ การคิดเช่นนี้ทำได้ เพราะเราไม่ใช่พระอรหันต์บุคคล แต่ก็ต้องใจกว้างให้คนอื่นคิดแบบนี้กับเราด้วย ถ้าเราไม่ปรารถนาให้ใครมาคิด พูด หรือลงมือทำร้ายเรา (และคนที่เรารัก) อยากรจะมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัย อยู่อย่างสบายกายและสบายใจ ไม่ต้องหวาดระแวงอันตราย แล้วเหตุใดเราจึงยึดยึดภัยอันตรายให้แก่ชีวิตผู้อื่น ความยุติธรรมตรงนี้เป็นเรื่องของศีลโดยแท้ คนรักษาศีล 5 ได้ เพราะสำนึกถึงใจเขาใจเรา ไม่ใช่ผู้สร้างกฎเกณฑ์เข้มงวดเพื่อควบคุมใคร แต่ศีลเป็นหลักธรรมชาติดันเกิดจากความระลึกถึงใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน ซึ่งประโยชน์ที่เกิดจากการเห็นอกเห็นใจกันก็ตกอยู่ที่บุคคลนั้นนั่นเอง

7. กรณีชาวต่างชาติที่เคยนับถือศาสนาอื่น แต่กลับมานับถือและศรัทธาในศาสนาพุทธ โดยปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในระดับสมาธิและปัญญานั้น หลายคนสงสัยว่าทำไมเขาถึงเปลี่ยนใจมานับถือศาสนาพุทธ เหตุที่เป็นเช่นนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าชาวต่างชาติผู้นี้เป็นคนมีศีล มีจิตใจที่ดีงามโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นอยู่แล้ว แต่เขาศรัทธาและเลื่อมใสในศาสนาพุทธ เพราะหลักคำสอนของศาสนาพุทธมีจริยธรรมชั้นกลาง และจริยธรรมชั้นสูง คือเรื่องสมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นจริยธรรมระดับ ที่สูงขึ้นจากระดับศีลปกติ เป็นหนทางแห่งการพ้นทุกข์ หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นความสุขที่แท้จริง และไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก ถือว่า ชาวต่างชาตินี้ฉลาดที่เขามาปฏิบัติต่อยอดจากศีลที่เขาได้อยู่แล้วในศาสนาเดิม เพื่อเลื่อนระดับจิตสู่สมาธิ และปัญญา ในระดับสูงสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงในศาสนาพุทธ ซึ่งชาวพุทธบางคนแม้แต่ศีล 5 ก็ยังไม่สนใจ ไม่ยอมละทิ้งกิเลสความเห็นแก่ตัว เพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา (สำลี รักสุทธี, 2543)

วัฒนธรรมศีล 5 กับความผาสุกของสังคมไทย

วัฒนธรรมศีล 5 กับความผาสุกของสังคมไทยนั้นคือการพัฒนาด้าน โดยการควบคุมตนเองตามหลักศีล 5 ในพระพุทธศาสนาจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างสันติภาพขึ้นในสังคมได้ สังคมที่มีสมาชิกประพฤติตนเบียดเบียนกัน มีความขัดแย้งกัน ยังมีผลเสียหายต่อสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเช่นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปในทางที่ผิด เช่นผลิตรายเพื่อป้องกันตนเอง การใช้ทรัพยากรเพื่อการป้องกันรักษาทรัพยากรสมบัติทั้งส่วนตนและส่วนรวม การไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันการมอมเมาด้วยสิ่งเสพติดให้โทษ จัดว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ กำลังเกิดขึ้นในเมืองไทย และสังคมของประเทศต่างๆ การฝึกให้ทุกคนรู้จักควบคุมตนตามหลักศีล 5 อย่างถูกต้อง จะช่วยลดปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ อีกทั้งยังจะช่วยสร้างสันติภาพขึ้นในสังคมไทยได้เป็นอย่างดีการสร้างสันติภาพ ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาคือการสร้างสันติภาพขึ้นในตนก่อน คือการฝึกหัดให้เกิดความสงบสุขขึ้นในตนเอง โดยการมีศีลอย่างน้อยก็มีศีล 5 ที่จะรักษาความเป็นปกติของตนไว้ ปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยย่อยของสังคม เมื่อปัจเจกบุคคลมีสันติภาพขึ้นภายใน จากการมีคุณภาพย่อมเป็นปัจจัยให้สังคมเกิดความสงบที่เรียกว่า “สันติภาพ” ขึ้นได้ วิธีการสร้างสันติภาพที่ดีที่สุดควรเป็นการสร้างสันติภาพภายในใจตนเอง เพื่อควบคุมความต้องการปัจจัยภายในที่จะส่งผลกระทบต่อสันติภาพภายนอก หากควบคุมและสร้างสันติภาพภายในตนไม่ได้แล้ว การที่จะสร้างสันติภาพภายนอกนั้นเป็นเรื่องที่ยากที่สุด สันติภาพภายในเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างให้เกิดขึ้นก่อน ทางเลือกที่จะถือปฏิบัติคือหลักศีล 5 ที่ต้องยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเสนอศีล 5 ในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ที่ถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของสังคม (พระมหาวรณนที จิตานนโท (นวลคำ), 2545) เป็นทางเลือกในการสร้างสันติภาพภายในตนเอง และขยายกว้างออกไปสู่สังคมได้ เพราะศีล 5 ครอบคลุมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจของมนุษย์ จัดว่าเป็นคุณธรรมสำคัญของมนุษย์ แม้จะไม่สามารถทำให้มนุษย์ทุกคนรักษาและปฏิบัติตามศีล 5 ได้อย่างสมบูรณ์ ทว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆ มีศีล 5 ถึงแม้ว่าจะไม่ครบถ้วนบริบูรณ์ ก็ถือได้ว่าสันติภาพ คือความสงบสุขในสังคมนั้นพอจะหวังได้ แท้จริงพุทธศาสนิกชนต้องการสันติภาพชนิดอหิงสาคือการสร้างสันติภาพขึ้นโดยการไม่เบียดเบียนกัน นั่นคือทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากตนเองเป็นต้นเหตุ อีกนัยหนึ่ง คือการสร้างสันติภาพขึ้นจากปัจจัยภายใน โดยการปรับตัวให้มีมาตรฐานเสมอกับคนอื่น ๆ ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ในทางที่ถูกต้อง เช่น การสร้างสันติภาพที่ดีที่สุด คือ ความสงบสุขของหมู่พระภิกษุหรือที่เรียกว่า “พระสงฆ์” ผู้มีศีลเสมอกัน มีทิวส์เสมอกัน (ศีลสามัญญตา, ทิวส์สามัญญตา) พระสงฆ์เป็นกลุ่มตัวอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างของสังคมมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่ว่าจะมาจากชนชั้นที่ต่างกัน

ก็ตาม เมื่อเข้ามาสู่องค์กรสงฆ์ทุกรูปต้องปรับตนให้เข้ากับหมู่หรือคณะได้ตามหลักของพระธรรมวินัย

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดในทางพระพุทธศาสนานั้น เป็นการมองในสภาพที่เป็นจริง และถือว่าสิ่งมีชีวิตทั้งมวลในโลกล้วน แต่อาศัยอยู่ในโลกชั่วคราวชั่วคราวเท่านั้น จะจากโลกนี้ไปจึงถือว่าทุกชีวิตนั้นเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้น จึงสอนให้บุคคลงดเว้นจากการทำลายสิ่งมีชีวิตทุกชนิด ให้ทุกคนยอมรับสิทธิในการมีชีวิตอยู่ของกันและกัน ไม่ทำลายหักล้างกัน ให้มีเมตตา คือปรารถนาที่จะเห็นตนเองอยู่อย่างไม่มีเวรไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน และทำให้เกิดความคิดในแนวที่เอาใจเขามาใส่ใจเราว่าแม้คนอื่นสัตว์อื่นก็ต้องการอย่างนั้น ยอมรับความจริงที่ทุกชีวิตต้องการอยู่ในโลกอย่างไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ต้องการเห็นแต่ละชีวิตอยู่ดีมีสุข ตามสมควรแก่ฐานะของตน ก็จะเกิดการยอมรับนับถือสถานะของกันและกัน สารของศีลมิใช่อยู่อเพียงการงดเว้นข้อห้ามนั้นๆ เท่านั้น แต่ต้องพัฒนาคุณธรรมที่เอื้ออำนวยให้จิตใจมีคุณธรรมที่ตรงข้ามกับข้อห้ามนั้นๆ ด้วยเช่น คนที่มีศีลข้อที่ 1 ไม่เพียงแต่ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเท่านั้น ต้องเป็นคนมีเมตตา กรุณาต่อสรรพสัตว์เป็นพื้นฐานของจิตใจด้วย เป็นต้น ปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เกี่ยวกับทรัพย์สิน อาชญากรรมทางเพศ การหลอกลวง ต้มตุ๋น ใส่ร้ายกัน และสิ่งเสพติดให้โทษ จนกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมระดับโลก เพื่อยุติเวรภัยที่มีอยู่ในสังคม อันสืบเนื่องมาจากปัญหาอาชญากรรม นั้นจะแก้ได้ก็ด้วยศีล 5 เท่านั้น สิ่งเหล่านี้เป็นโทษอันเกิดจากการบกพร่องของศีลธรรมทั้งสิ้นและยังเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันโดยปรกติสุข เมื่อคนในสังคมยึดหลักของศีลอย่างแน่นแฟ้น และร่วมกันกระจายหลักศีลธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานสร้างความดีงามที่สามารถนำผู้ปฏิบัติตามให้ไปสู่เป้าหมายที่สูงขึ้น ย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและยังแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ศีลธรรมนอกจากจะเป็นเครื่องพัฒนาความประพฤติดของคนให้เป็นคนมีคุณภาพแล้ว ยังเป็นเครื่องบังคับสังคมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะศีลธรรมเป็นเครื่องประกันความมั่นคงทางสังคม ถ้าคนในสังคมปฏิบัติตามกฎหมายทางบ้านเมืองเพียงอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอกับสภาพของสังคมต้องมีศีลธรรมด้วย ปัญหาต่างๆ จะไม่ปรากฏความสุขสงบร่มเย็นก็จะเกิดขึ้นในสังคม

อภิปรายผล

ศีล 5 คือ การประพฤติดนตามปกติทำทุกอย่างที่ควรจะทำไม่เดือดร้อนกระวนกระวาย มีระเบียบทางกาย วาจา เป็นพื้นฐาน ไม่ล่วงเกินตนเองและผู้อื่น หลักของศีล 5 ก็คือการประพฤติดชอบที่เป็นกุศล คือการไม่ล่วงละเมิดทางกายวาจา มี คือเจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ด้วยอาการแห่งการขโมย

มีความประพจน์หรือการดำเนินชีวิตของคนโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น เจตนาถ้วนอกจากการประพจน์ผิดในกาม เจตนาถ้วนอกจากการพูดเท็จ เจตนาถ้วนอกจากของมีนเมา วิธีการถือศีลทั้ง 3 อย่าง คือ สมาทานวิริติ และสัมปัตตวิริติ แสดงอาการรักษาศีล คือ ถ้ามีเจตนา จะรักษาศีลก็ใช้ความตั้งใจถ้วน ส่วนสมุจเฉตวิริตินั้น แสดงถึงศีลของผู้ที่รักษาศีล จนใจเป็นปกติ เห็นโทษของการผิดศีล จึงไม่มีทางจะผิดศีลด้วยตนเอง เพราะประพจน์ปฏิบัติจนเป็นปกติวิสัย ผู้ใดวิริติ 3 อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นก็มีศีล เมื่อใจมีวิริติขึ้นก็มีศีลขึ้นมาทันที ไม่ว่าจะคิดหรือตั้งใจโดยรับมาจากพระสงฆ์หรือจะตั้งใจด้วยตนเอง คุณค่าของศีล 5 คือเป็นเครื่องมือละกิเลส เป็นที่ตั้งและบ่อเกิดแห่งความดี ก่อให้เกิดสมาธิ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา นำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม เพราะศีลเป็นข้อปฏิบัติเป็นเครื่องพยุคนให้พ้นจากภาวะที่ต่ำทราม ทำให้เกิดความปกติทางกายและวาจา ไม่ถูกกิเลสครอบงำ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เรียกว่า บุคคลใช้อินทรีย์เป็น ศีลสิกขา จึงเริ่มต้นที่นี้ ศีลจึงมีความสำคัญมีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ สังคมและประเทศชาติ ให้เป็นไปในทางที่ดีตามทำนองคลองธรรมและกฎหมาย เหมือนข้าวปลาอาหารย่อมมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อร่างกายเช่นเดียวกัน แต่พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันละเลยใช้อินทรีย์ไม่เป็น รู้แล้วแต่ไม่ทำตามความรู้นั้นไม่เห็นไม่เข้าใจความสำคัญของศีล หรือไม่ก็ถือปฏิบัติอย่างหลงผิด ปฏิบัติศีลเพียงแค่ทำตามๆ กันมา ตามจารีตประเพณีเท่านั้น จึงก่อให้เกิดการกระทำผิดขึ้นได้ง่าย

คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยยุคปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีศีล 5 เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐาน แต่จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ในแต่ละวันเราจะพบเห็นข่าวตามสื่อโทรทัศน์ วิทยู และหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมต่างๆ เช่น การฆาตกรรม ปล้น ฆ่า ช่มชู้ ฉกชิงวิ่งราว ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น ขว้างหญิงชายเป็นชู้กัน ขว้างโสเภณี และค้ายาเสพติด ก็มีปรากฏให้เห็นกันเป็นประจำ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวถือเป็นการละเมิดศีล 5 ซึ่งเกิดจากประชาชนโดยทั่วไปในสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องศีล 5 อย่างแท้จริง

วัฒนธรรมศีล 5 กับความผาสุกของสังคมไทยนั้นคือการพัฒนาตน โดยการควบคุมตนเองตามหลักศีล 5 สังคมที่มีสมาชิกประพจน์ตนเบียดเบียนกัน มีความขัดแย้งกัน ยังมีผลเสียหายต่อสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่นรวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเช่นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปในทางที่ผิดเช่นผลิตอาวุธเพื่อป้องกันตนเอง การใช้ทรัพย์สินเพื่อการป้องกันรักษาทรัพย์สินสมบัติทั้งส่วนตนและส่วนรวม การไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันการมอมเมาด้วยสิ่งเสพติดให้โทษ จัดว่าเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนามนุษย์กำลังเกิดขึ้นในเมืองไทย และสังคมของประเทศต่างๆ การฝึกให้ทุกคนรู้จักควบคุมตนตามหลักศีล 5 อย่างถูกต้องจะช่วยลดปัญหาต่างๆ เหล่านี้ลงได้ อีกทั้งยังจะช่วยสร้างสันติภาพขึ้นใน

สังคมไทยได้เป็นอย่างดีการสร้างสันติภาพ ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาคือการสร้างสันติภาพขึ้นในตนก่อน คือการฝึกหัดให้เกิดความสงบสุขขึ้นในตนเอง โดยการมีศีลอย่างน้อยก็มีศีล 5 ที่จะรักษาความเป็นปกติของตนไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

วัฒนธรรมศีล กับความผาสุกของสังคมไทยคือการพัฒนาตน โดยการควบคุมตนเองตามหลักศีล 5 สังคมที่มีสมาชิกประพฤติตนเปี่ยมเปี่ยมกัน มีความขัดแย้งกัน ยังมีผลเสียหายต่อสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่น รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้วย ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น ควรที่จะนำหลักศีลมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- 1) ศึกษาแนวทางในการประยุกต์หลักศีลเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว
- 2) ศึกษาศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 3) ศึกษาศีล 5 ในฐานะเป็นศีลสากลในการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ชุดิพันธุ์ หาญประสิทธิ์คำ. (2556) “ศึกษาวิธีการพัฒนาริยธรรมในสังคมไทยยุคปัจจุบันด้วยศีล 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ทิมข่าวเศรษฐกิจ. “คุมประพฤติมาแล้วขับเพิ่มทุกปี”. เดลินิวส์. (15 ธันวาคม 2548).

_____. “ไทยดีมีสุราอันดับ 5 ของโลก รับมือเยาวชนตกเป็นทาสน้ำเมา”. ข่าวสด. (19 กรกฎาคม 2548).

_____. “เผยเด็กไทยวัย 11-19 ปี รีดืมสุรากว่าล้านคน”. กรุงเทพธุรกิจ, (14 พฤษภาคม 2545).

ธนิต อยู่โพธิ์. (2540). *อานิสงส์ศีล 5*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพปริยัติเมธี. *หลักการพัฒนาดน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ม.ป.ป..

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). *พจนานุกรมศัพท์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพฯ: แพทแอนด์โฮม.

_____. (2549). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก, 2549.

- _____. (2535). *พุทธธรรมกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยาจารย์ 87.
- พระพุทโธชาจารย์. (2546). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง.
- พระพุทโธสเถระ. (2548). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธนาเพรส.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤติ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- พระมหาวรานนท์ จิตานนโท (นวลคำ). (2545). “ความสัมพันธ์ระหว่างศีล 5 และสันติภาพในสังคม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์”. *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิมาน คมภีรปัญญา (2555). “การศึกษาวิเคราะห์ศีล 5 ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำรวย ญาณสำโร (พันดอน). (2542). “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ 5 ที่มีต่อสังคมไทย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ทาน ศีล ภาวนา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำลี รักสุทธี. (2543). *ศีล สุตยอดวินัยของศาสนาพุทธ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2548). *ศีล 5 ฉบับคู่มือรักษาใจ “ศีลปาโล”*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ไสว มาลาทอง. (2542). *การศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

